

“BULLA –DƏNİZ” SAHƏSİNDƏ DƏNİZ DİBİNƏ YAXIN SULARDA KARBOHİDROGENLƏRİN YAYILMASI XÜSUSİYYƏTLƏRİ

E.H.Həsənov, E.İ.Səfərov, A.E.Vəliyeva, A.H.Quliyev

SOCAR, GGI, KMAİB

Tezisdə “Bulla-dəniz” sahəsində dəniz dibinə yaxın sularda karbohidrogenlərin yayılması xüsusiyyətləri haqqında məlumatlar verilmişdir. Belə ki, sahə üzrə su nümunələrində karbohidrogenlərin yayılmasında tektonik qırılmaların, palçıq vulkanlarının və qaz qrifonlarının təsiri olmuşdur. Qeyd olunan sahələrdə karbohidrogenlərin faizlə miqdarı tədqiqat sahəsinin fon göstəricilərindən qismən çoxdur.

Açar sözlər: karbohidrogen, metan, deqazasiya, fon göstəricisi, su nümunəsi.

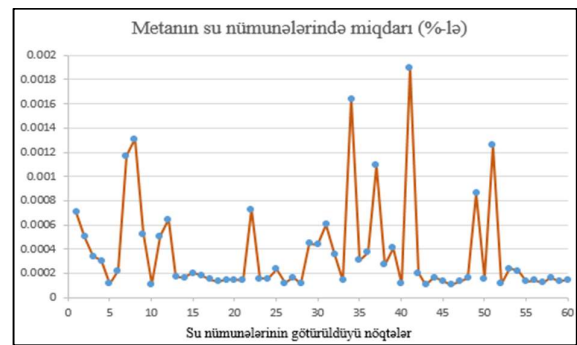
“Bulla-dəniz” strukturu Bakı arxipelağının şimal hissədə yerləşən Kiçikdağ-Ümid sinklinal xəttində yerləşir. Bu sinklinal xətt öz başlanğıcını qurudan götürən Kiçikdağ antiklinal qalxımı, Ümid qalxımı ilə bitirir.

“Bulla-dəniz” sahəsinin ayrı-ayrı antiklinal qalxımlarının geoloji quruluşunun əsas səciyyəvi xüsusiyyətlərindən biri tektonik qırılmaların adətən antiklinalların oxu boyunca və ya ona paralel keçməsi, palçıq vulkanları və qrifonların uzununa keçən qırılmalar boyunca yerləşməsidir [1]. Bu baxımdan da dəniz dibi sularda karbohidrogenlərin tədqiq olunması struktur sahəsində karbohidrogenlərin yayılma areollarının müəyyənləşdirilməsi xüsusiyyətlərini təyin etməyə kömək olur.

“Bulla-dəniz” sahəsində dəniz dibinə yaxın sulardan su nümunələri batometr vasitəsilə götürülmüş və deqazasiya olunmuş qazvari karbohidrogenlərin miqdarının tərkibi qazo-xromatik üsulla təyin olunmuşdur. Müəyyən olunmuşdur ki, su nümunələrində metanın miqdarı strukturun qanadlarından tağ hissəsinə doğru artmışdır. Deqazasiya olunmuş qazların tərkibindəki metan və onun yaxın homoloqlarının qiymətləri ümumi olaraq ərazi üçün xarakter olan fon göstəriciləri çərçivəsindədir.

Qırılma sahələrinə düşən hissələrdə isə metan və onun homoloqlarının miqdarı fon göstəricilərindən çoxdur ki, buna səbəb də karbohidrogenlərin dibdən miqrasiyası etməsi və həmin qazların süxur nümunələrində absorbsiya olunması olmuşdur.

Ümumilikdə “Bulla-dəniz” sahəsində su nümunələrində sahə boyu deqazasiya olunmuş ümumi qaz faizinin tərkibində təxminən metan qazının minimum qiyməti 0.001%, maksimum qiyməti 0.076% və orta qiyməti isə 0.039% olmuşdur. Həmçinin dəniz dibi su nümunələrində sahə boyu deqazasiya olunmuş ΣC_2-C_5 qazının təxminən minimum qiyməti 0.0011%, maksimum qiyməti 0.0427% və orta qiyməti isə 0.0219% arasında müəyyən olunmuşdur.

Bundan başqa qazma zamanı quyulardan götürülmüş nümunələrdə karbohidrogenlərin miqdarı dərinliyə doğru artmaqdadır.

Ümumiyyətlə, tədqiqat apardığımız sahədə “Bulla-dəniz” strukturunda karbohidrogenlərin fon göstəricilərinin çox yüksək olduğu nöqtələrdə daha dəqiq nəticələr əldə etmək üçün əlavə axtarış və dərin quyuların qazılması tövsiyə olunur.